

i de l'oc. i fr. *bonnet*, cast. *bonete* (Wartburg, 1922, no ho nega, puix que es limita a preguntar-se quina relació hi ha, *FEW* I, 8, n. 1). És sabut que aquest és antic en aquestes llengües, i d'origen incert, però documentat per primera vegada en llatí en el S. VII, en una font del dret germànic, la Llei Sàlica; allí, però, el que figura és una forma llatina no diminutiva, ABONNIS, i és visible que aquesta es troba tant o més a la vora de *boina* que de *bonet*. Sembla que si s'hi oposa M-L. és perquè no veu possible l'evolució fonètica.

Però és que justament hi ha tot un grup de mots bascos on el nexce *-jn-* sembla correspondre a una *-NN-* doble (o «fortis», no «lenida»?) primitiva. En el DCEC ja vaig assenyalar a propòsit d'aquest problema el cas del basc *keinu* provinent del ll. vg. CINNUS (> cast. *ceño*), i el de l'alabès *albainar* «aedar» o 'passar pel ventador o sedàs', que prové del ll. VANNUS (avui això és castellà dialectal, però prové de l'antic basc d'Àlaba); afegim-hi ara el basc suletí *koteiña* «couenne de lard» (Azkue), que corresponent al gascó *codéna*, it. *cotenna* (un poc diferents del nostre *cotna*), pressuposen una base *CÖTENNA (probablement indoeuropea pre-romana). Mitxelena, amb la seva autoritat, acaba d'assegurar-nos-en, en aplegar alguns casos de palatalització espontània de la *-NN-* (o N «fortis») en mots enterament bascos, que en dialectes d'aquesta llengua passen primer a *ñ* i després a *-jn(h)*, despalatalitzat ulteriorment en alguns parlars (*Fon. Hist. Vasca*, 307).

En els exemples que jo havia reunit ja hem vist que això s'esdevé amb especial freqüència en el material basco-romànic, i aquesta circumstància és doncs favorable a l'ètimon ABONNIS, el pas del qual a *boino* no topa amb objeccions fonètiques, si bé l'estat poc avançat dels nostres coneixements en tals terrenys no ens permet de decidir si és més probable que en el nostre mot el fet s'iniciés en basc estricte, o en una forma romànica fronterera, del costat espanyol, i d'ací es propagués al basc; això potser és menys probable en principi, puix que ni el gascó ni l'alt aragonès no participen —o almenys l'últim no normalment— en el canvi castellà de NN en *-ñ*; si *boina* fos especialment labortà, encara esdevindria més improbable.

La gran qüestió que resta és què és i d'on ve l'ABONNIS de la Llei Sàlica. És clar que el fet de trobar-lo en una font del dret germànic no és prova d'un origen germànic. Ja M-L. (*REW*, l. c.) va rebutjar la temptativa que havia fet el seu deixeble Brüch de trobar-li una etimologia germànica. La idea, com la reporta M-L., té tot l'aspecte de ser absolutament indigna de més discussió. L'aspecte i sons del mot ABONNIS no tenen res de germànic. No veig, doncs, com Ernout (en Ernout-M.), Gamillscheg i Bloch continuen pensant en un germanisme (res en Walde-H., Walde-P., Pok., etc.). Més aviat podríem opinar, una mica a priori, que la fesomia del mot té un aire vagament cèltic. Cf. ABONA antic hidrònim (Holder I, 10) i els NPP *Abbo*, *Abone*, *Abonius*, *Abbon* (Holder I i II). Tinguem present que BARRET és també un cel-

tisme, i que 'boina' es diu *berret* en el país, per excel·lència, de la boina.

Tracto breument, en apèndix, del descendent romànic d'ABONNIS. D'ací el cat. *bonet*, que se sol datar de 1204, a base d'un doc. dels Templers; és possible que sigui un text una mica antedatat, però no és cosa evident, i sembla que, en el pitjor dels casos, ha de ser encara llenguatge del S. XIII o XIV; en l'*AlcM* segueixen dos exs. de mitjan S. XV; i de fet el mot apareix, de més a més, dues vegades almenys, en el *Tirant*, cap. 90 (*AlcM*), i sovint en aquesta obra; vegeu-ne altra cita en Careta, *Dicc. de Barbarismes*.

Tot plegat denota forta i antiga popularitat en la nostra llengua; molta menys en castellà, on *bonete* no apareix fins a la fi del S. XV. També el fr. i oc. *bo(n)net* semblen un poc tardans: en francès no abans de 1401, en llengua d'oc se'n cita un sol ex. medieval (PSW), que deu ser del S. XV, crec de 1480. Això està un poc compensat pel fet que el tractament de NN és una mica més propi de l'occità que del català, i per l'ampla i popular difusió dialectal del mot en tot França (*FEW* I, 8); en el mateix sentit es pot fer valer la presència d'un *bonitum* «huba» (> al. *haube*), en una vella glossa del baix llatí a l'alt al. ant., que pressuposa un ús molt antic d'aquesta forma d'aspecte ja tan francès.

En conclusió de tot el problema, i jutjant per la seva descendència romànica, sembla que el mot ABONNIS seria més aviat un vell terme arrelat exclusivament a França i cap als Pirineus, ço que no estaria pas en desacord amb la vaga sospita de celtisme. ¿Es tractaria d'un ABONNI- antic adjectiu ètnic de ABONA (> angl. *Avon*, noms compostos en -(A)BONA, etc.), comparable per tant, en alguna mesura, a *gorra frigia*?

DERIV.: *Boneter* [1483, *AlcM*]; *boneteria*. *Boneta-da*. *Bonetam*.

BOIRA, 'broma baixa', del ll. BORĒAS pres del gr. βροπέας 'vent del Nord', que sol portar o anar seguit de bromes. □ I.^a doc.: Ss. XIV i XV, Muntaner; *Tirant*, Fc. Alegre.

Amb clar sentit modern en els dos darrers («fumsitat de riu ne *boyra*», etc., veg. *DAG* i *AlcM*). També és el mateix *boyra* (amb o «plenisonant» o sigui oberta) que Aversó tradueix «caligo» en el seu Torcimany (c. 1390, 404). L'examen del passatge de Muntaner mostra un sentit diferent: en venir de l'expedició «com lo senyor rey fo a la Font del Or, e vaé la maravella de tantes veles qui venien, ab lo vent a la *boyra*» (cap. 68), car a l'anar havien anat amb el vent «a l'osta» i ara tornen amb el vent «a la *boyra*»; cf. *osta* 'corda que es lliga a un dels costats de la nau', *bolina* segons Amades-Roig, que en català és més aviat *borina* [S. XIV], vegeu, d'on *navegar de borina* 'a contravent', i el sentit més aviat sembla ser aquest que no pas el de *navegar amb boira i vent*, com dóna a entendre *AlcM*: fins sembla que s'usa una variant *navegar de boirina* (BDC II, 77). De tota manera fins en aquesta acc. antiga, i qualsevol que sigui la histò-